

**පළමු බුදු පිළිමය නිර්මාණය හා සම්බන්ධ මතවාද :
කෝසල බිම්බ වර්ණනාව හා චිත්‍ර මූලාශ්‍රය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්**

ගුණසිංහ, ඊ. ඩබ්. ඒ. එච්. සී. ¹

මහනුවර රාජධානි සමයේ විසූ උගත් හික්ෂුවක විසින් සම්පාදනය කරන ලදැයි සැලකෙන කෝසල බිම්බ වර්ණනාව, පළමු බුදු පිළිමය නිර්මාණය කිරීම පිළිබඳ පෙරවාදීන් සතු වැදගත් මූලාශ්‍රයකි. එහි දැක්වෙන අන්දමට කොසොල් රජතුමා විසින් සඳුන් දැවයෙන් පළමු බුදු පිළිමය කරවන ලද්දේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනුමැතියද සහිතවය. එහෙත් එවැනි සිදුවීමක් පිළිබඳව පෙරවාදී ක්‍රිපිටකයේ හෝ මුල් බුදුසමයට අදාළ පෙරවාදී මූලාශ්‍රයෙහි අන්තර්ගතව නොමැති වුවද, එම කථා පුවත හා සැසඳෙන කථා පුවත් රැසක් මහායාන මූලාශ්‍රයෙහි අන්තර්ගතව තිබීම සුවිශේෂීය.

කෝසල බිම්බ වර්ණනාව සඳහා පාදක වන්නට ඇතැයි නිගමනය කළ හැකි, මුල් බුද්ධ ප්‍රතිමාව නිර්මාණය කිරීම සම්බන්ධව තොරතුරු ඉදිරිපත් කෙරෙන මහායාන මූලාශ්‍රය පිළිබඳ විශ්ලේෂණය කිරීම අරමුණ කරගත් මෙම අධ්‍යයනයේ ගැටලුව, කෝසල බිම්බ වර්ණනාව සඳහා චිත්‍ර බෞද්ධ මූලාශ්‍රයේ අන්තර්ගත තොරතුරු කෙබඳු ආකාරයකින් පාදක වන්නට ඇත්දැයි සොයා බැලීමයි. දත්ත රැස්කිරීමේ ක්‍රමවේදය වශයෙන් සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය යොදා ගැනුණු අතර, මෙහිදී අවධානයට පාත්‍ර වූයේ චිත්‍ර බෞද්ධ මූලාශ්‍රය වන උදයන රාජ සූත්‍රය සහ චිත්‍ර ජාතික ආභිසන් හා හියුං-සියෑං හිමිවරුන්ගේ දේශාටන වාර්තා ආදියයි. පළමු බුදු පිළිමය නිර්මාණය කිරීම සම්බන්ධයෙන් කරුණු ඉදිරිපත් කරන මහායාන මූලාශ්‍රය අතර මුල් තැනක් හිමිවන්නේ චිත්‍ර බෞද්ධ මූලාශ්‍රයටය. ඒවා අතුරින් උදයන රාජ සූත්‍රය සහ චිත්‍ර ජාතික ආභිසන් හා හියුං-සියෑං හිමිවරුන්ගේ දේශාටන වාර්තා ප්‍රධාන වේ. මෙකී මූලාශ්‍රය බහුතරයක සඳහන්ව ඇත්තේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමාන දවස සඳුන් දැවයෙන් බුදු පිළිමයක් කරවනු ලැබූයේ උදයන රජතුමා වන බවයි. හියුංසියෑංගේ දේශාටන වාර්තාවේ එන එම පුවතට අනතුරුව කොසොල් රජතුමා විසින්ද සඳුන් දැවයෙන් බුදු පිළිමයක් නිර්මාණය කරන ලද බව සඳහන් වේ. එහෙත් ආභිසන්ගේ දේශාටන වාර්තාවේ සඳහන් වන්නේ පළමු බුදු පිළිමය සඳුන් හරයකින් නිර්මාණය කෙළේ කෝසල රජතුමා වන බවයි. මෙම මතවාද අතුරින් උදයන රජු බුදු පිළිමය කළ බවට ඇති මතයට වැඩි පිළිගැනීමක් වූ බව පෙනේ.

චිනය ඇතුළු අග්නිදිග ආසියාතික ප්‍රදේශය සමග ලංකාව පවත්වන ලද සබඳතා හේතුවෙන් මහායාන බෞද්ධ මූලාශ්‍රයේ ඇති මෙම කථා පුවත ථෙරවාදීන් අතට පැමිණ, ඉන් අනතුරුව ඔවුන් අතින් එයට බුද්ධ ප්‍රතිමා කරවීමේ සහ ධර්ම ග්‍රන්ථ ලියවීමේ අනුසස් පිළිබඳවද එක් වන්නට ඇත. එහිදී සඳුන් බුදු පිළිමය කරවන ලද්දේ කෝසල රජතුමා විසින් යැයි ථෙරවාදීන්ගේ පිළිගැනීමට පාත්‍ර වූයේ ථෙරවාදී ත්‍රිපිටකයේ බොහෝ ස්ථානවල බුදුරජාණන් වහන්සේ උදෙසා කෝසල රජතුමා විසින් දක්වන ලද අසීමිත ගෞරවාදරය පිළිබඳ තොරතුරු අන්තර්ගත වන හෙයින් විය යුතුය. මෙලෙස අලංකාර සාහිත්‍යමය යෙදුම් හා උපමා ආදියෙන් සමන්විත කෝසල බිම්බ වර්ණනාව සම්පාදනය කිරීමේ ප්‍රතිඵලය වූයේ මහනුවර යුගයේ බුද්ධ ප්‍රතිමා නිර්මාණකරණය හා ධර්ම ග්‍රන්ථකරණය සඳහා එමගින් අනගි උත්තේජනයක් සැපයීමයි.

චීන බෞද්ධ මූලාශ්‍රය ප්‍රධානව මහායාන මූලාශ්‍රයෙහි අන්තර්ගත බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමාන දවස උන්වහන්සේගේ අනුමැතිය ඇතිව සඳුන් හරයකින් බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් නිර්මාණය කිරීමේ පුවත පසු කාලීනව ථෙරවාදීන් අතරද අතිශය ජනප්‍රියත්වයට පත් විය. මෙහිදී මහායාන මූලාශ්‍රයේ සඳුන් හරයකින් බුද්ධ ප්‍රතිමාව නිමවන ලද්දේ උදයන රජු සහ කෝසල රජු යනුවෙන් පැවති මතවාද ද්වයෙන් ථෙරවාදීන් පිළිගත් මතය වූයේ කොසොල් රජු විසින් බුදු පිළිමය නිමවන ලද බවයි. අනතුරුව බුද්ධ ප්‍රතිමා කරවීමේ සහ ධර්ම ග්‍රන්ථ ලියවීමේ අනුසස් පිළිබඳ එක් කෙරුණු කොටසද සහිතව අලංකාර සාහිත්‍යමය යෙදුම් ඇති කෝසල බිම්බ වර්ණනාව නම් කෘතිය මහනුවර යුගයේදී සම්පාදනය වූයේ බුද්ධ ප්‍රතිමාකරණයට හා ධර්ම ග්‍රන්ථකරණය මනා සහායක් ලබාදීමේ අරමුණින් විය යුතුය.

ප්‍රමුඛ පද : කෝසල බිම්බ වර්ණනාව, බුද්ධ ප්‍රතිමාව, මහනුවර රාජධානිය,
චීන බෞද්ධ මූලාශ්‍රය

¹University of Kelaniya, Sri Lanka. hachagu@gmail.com / hasithac@kln.ac.lk